

Европейски съд по правата на човека

Ван Марле и други срещу Холандия (Van Marle and Others v. the Netherlands)

Жалби №№ 8543/79, 8674/79, 8675/79, 8685/79, A.101

Решение от 26 юни 1986 г.

(резюме)*

Чл. 6, т. 1: право на справедливо гледане на делото при определяне на граждански права и задължения; **чл. 1 от Протокол № 1:** право на мирно ползване от собствеността

Преценката относно знания и опит за практикуване на една професия в определено професионално качество е сходна с училищен или университетски изпит и е толкова далече от упражняването на нормалната съдебна функция, че гаранциите на чл. 6 не могат да се приемат за приложими към произтеклите разногласия. Подобни разногласия не съставляват "спор" по смисъла на чл.6 и той е неприложим.

Създадената благодарение на собствения труд клиента в много отношения има естеството на частно право и представлява актив, а следователно и "собственост" по смисъла на първото изречение на чл. 1 от Протокол № 1.

Факти по делото

По делото са съединени за общо разглеждане жалбите на г-н Ван Марле, г-н Ван Зомерен, г-н Флантоа и г-н де Бруин. И четиримата били счетоводители с дългогодишна практика, започнала в различни моменти в периода 1947 – 1950 г.

През 1962 г. и 1972 г. били приети два закона, предназначени да регулират упражнението на тази професия, която дотогава не била подчинена на законова регламентация. Законът от 1962 г. очертавал стандарта на професионална компетентност, изискван от счетоводители със значителна практика, които имат право да провеждат одит на счетоводните баланси на компании и да издават удостоверения за тяхната достоверност.

В разглеждания случай от значение е единствено вторият закон – Законът за експерт-счетоводителите от 1972 г., влязъл в сила през 1974 г. Той се отнасял за счетоводители, които не извършват горната дейност и от които не се изисква толкова високо ниво на компетентност – предимно обслужващи малки и средни фирми. Законът от 1972 г. уредил изискванията и реда за получаване на професионалния статут "експерт-счетоводител" и за регистрация на лицата, на които е признат такъв

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

статут. Чл. 65 от този закон съдържа преходни разпоредби, позволяващи регистрация и на лица, които са се занимавали професионално със счетоводство в степен и по начин, разкриващи достатъчна професионална компетентност, през най-малко 10 от 15-те години, предшестващи 1974 г., или, ако притежават някоя от посочените в закона дипломи или квалификации – най-малко през 3-те години, непосредствено предшестващи 1974 г. Съгласно чл. 66 от закона, всеки, който желаел да се възползва от тези преходни разпоредби, трябвало да подаде молба пред Приемателната комисия – орган, създаден за да преценява дали кандидатът задоволява установените в тях изисквания.

През 1974 г. жалбоподателите подали такива молби. Приемателната комисия изисквала от всеки от тях да представи пет изготвени от него годишни счетоводни отчети, след което провела интервюта. Комисията отхвърлила исканията и на четиримата през 1977 г.

Те обжалвали решенията ѝ пред Комисията по разглеждане на жалби, която също им поискала изготвени от тях счетоводни отчети и ги интервюирала през 1978 г. Комисията отхвърлила жалбите с мотива, че кандидатите не са показали достатъчна професионална компетентност.

Нито един от жалбоподателите не се възползвал от възможността да се обърне към Държавния съвет. Те преценили, че това е безсмислено, предвид решението му от 04.09.1977 г., в което се приемало, че Комисията по жалбите е юрисдикционен, а не административен орган, и подадената срещу нейно решение жалба се обявявала за недопустима.

Резюме на решението на Европейския съд

Четиримата жалбоподатели са се оплакали пред Комисията през 1979 г., като са твърдели нарушения на чл. 6, т. 1 от Конвенцията и на чл. 1 от Протокол № 1. Комисията е съединила жалбите и ги е обявила за допустими. В доклада си е приела, че чл. 6, т. 1 е неприложим, а чл. 1от Протокол № 1 не е бил нарушен.

I. Относно твърдяното нарушение на чл. 6, т. 1

Пред Съда правителството и Комисията поддържат, че този текст е неприложим в случая.

Жалбоподателите твърдят, от своя страна, че решенията на Приемателната комисия и на Комисията по жалбите са били определящи за правата им да продължат да упражняват професията си и да се наричат счетоводители, които те считат за "граждански" по смисъла на чл. 6, т. 1. Изтъкват, че новата нормативна уредба е зачала тези вече придобити техни права, упражнявани безпрепятствено дълги години, като е въвела преходните разпоредби. Добавят, че споменатите решения са накърнили и имуществените им права.

Правителството поддържа, че преди Закона от 1972 г. ползването от професионалния статут "счетоводител" не е било уредено. Законът имал за цел да осигури известен стандарт на професионална компетентност, проверена и установена по предвидения ред. Преходните разпоредби били предназначени да охранят интересите на лица, които са упражнявали професията за известен период от време. Те обаче, не съставлявали признание на каквито и да е вече придобити права.

Предмет на спора в случая било признаването на едно ново право – правото да се използва професионалната титла "експерт-счетоводител", а не правото на жалбоподателите да продължат професионалната си дейност, за което не съществували пречки.

Комисията е на същото мнение и добавя, че предмет на разглежданите решения са били професионалните качества на жалбоподателите и че те всъщност се оплакват от неправилна оценка на тези качества, а не от процедурни или други нарушения. Оплакване от този род не повдигало "спор" относно граждански права и задължения и чл. 6, т. 1 е неприложим.

"Съдът отбелязва, че жалбоподателите са смятали, че отговарят на поставените условия за регистрация като експерт-счетоводители по смисъла на Закона от 1972 г. Тъй като Приемателната комисия все пак е отхвърлила молбите им, те са се отнесли към Комисията по разглеждане на жалби. На този именно етап вече е съществувало подлежащо на разрешаване разногласие по въпроса за тяхната професионална компетентност и оттам – по твърдението им, че имат право да бъдат регистрирани като експерт-счетоводители. Трябва да се установи обаче дали е бил налице "спор" по смисъла на чл. 6, т. 1 от Конвенцията. (...)

Функцията на Комисията по жалбите е била както да контролира правилното провеждане на процедурата пред Приемателната комисия, така и да направи своя собствена преценка дали жалбоподателите отговарят на законовите условия за регистрация, от гледна точка на умения, опит, време на упражняване на професията, придобити дипломи или квалификация. Първата задача може да включва произнасяне по въпроси като този дали решението е било произволно или *ultra vires* или дали са извършени процедурни нарушения. Въпроси от този характер по самото си естество се поддават на съдебна преценка и всяко несъгласие по тях може да се разглежда като "спор" по смисъла на чл. 6, т. 1. В случая обаче жалбоподателите не са поддържали пред Комисията по жалбите, че са налице подобни нарушения. Задоволяването на условията за регистрация, установени в закона, също може да засяга правни и фактически въпроси, които се поддават на съдебна преценка, като например тълкуването на законовите изисквания, времето на упражняване на професията или придобитите дипломи или квалификация. Оплакванията на жалбоподателите от решението на Приемателната комисия обаче не попадат и в тази категория."

Съдът намира, че по съществуващото си тези оплаквания са касаели неправилната според жалбоподателите преценка на Приемателната комисия относно професионалната им компетентност. Комисията по жалбите е разгледала изготвени от тях счетоводни баланси и им е задала въпроси по счетоводна теория и практика. "Преценка от този род, установяваща знания и опит за практикуване на една професия в определено професионално качество, е сходна с училищен или университетски изпит и е толкова далече от упражняването на нормалната съдебна функция, че гаранциите на чл. 6 не могат да се разглеждат като приложими към произтеклите разногласия."

В съответствие с това Съдът приема, че не се касае за "спор" по смисъла на чл. 6 и той е неприложим, което прави ненужно да се изследва дали твърдените от жалбоподателите права са "граждански" и дали производството е задоволявало

изискванията на този текст от Конвенцията¹.

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Жалбоподателите твърдят, че решенията на комисиите са се отразили неблагоприятно на доходите им и на клиентелата² на счетоводната практика, която всеки от тях е установил. Те поддържат, че по този начин е била осъществена намеса при упражняване на правото им необезпокоявано да се ползват от своята собственост, както и че са били частично лишени от нея, без съответна компенсация.

Правителството счита, от своя страна, че жалбоподателите не са имали “придобито право” да използват професионалната титла “счетоводител”, преди влизането в сила на законодателството, което е уредило този статут. Дотогава не съществувало законово признато и защитено право, а само свобода да се използва тази титла. Нещо повече, според тях даже и да имало придобито право, то не можело да се определи като “собственост” по смисъла на чл. 1 от Протокол № 1. Правителството подчертава също, че по холандското право не съществува “право върху клиентелата”, което да може да се разглежда като “собственост” за целите на този текст. Алтернативно правителството твърди, че няма нарушение на чл. 1 от Протокол № 1, тъй като целта на приетото законодателство била да защити общия интерес.

"Съдът споделя становището на Комисията, че правото, на което се позовават жалбоподателите, може да се разглежда като сходно на правото на собственост, така както е закрепено в чл. 1 от Протокол № 1: благодарение на собствения си труд, жалбоподателите са си създали клиента. В много отношения това има естеството на частно право и представлява актив, а следователно и “собственост” по смисъла на първото изречение на чл. 1 от Протокол № 1. Следователно, тази разпоредба е приложима в случая³.

Отказът жалбоподателите да бъдат регистрирани като експерт-счетоводители е засегнал радикално условията на тяхната професионална дейност и обхващат й е бил намален. Техният доход е спаднал, както и стойността на тяхната клиентела⁴ и по-общо – на техния бизнес. Следователно, налице е била намеса при упражняване на тяхното право на мирно ползване от собствеността им.

Както е приела Комисията обаче, тази намеса е била оправдана, с оглед на втората алинея на чл. 1.

На първо място, Законът от 1972 г. е създаден, за да защити “общия интерес” – неговата цел е била да структурира една важна за цялата икономика професия, като осигури на обществото гаранции за компетентността на лицата, извършващи този вид професионални услуги.

На второ място, при всички положения е бил постигнат справедлив баланс между използваните средства и преследваната цел (вж. решението от 23.09.1982 г. по делото *Спорунг и Лонрот*⁵, А.52, стр. 26, § 69), посредством преходни разпоредби, даващи възможност на предишните счетоводители без призната квалификация да

¹ Решението е взето с мнозинство от 11 срещу 7 гласа.

² “Goodwill” - клиентела, известност, добро име и положение в бизнеса (Б. ред.).

³ Решението по този въпрос е взето с мнозинство от 16 срещу 2 гласа.

⁴ Вж. бел. № 2

⁵ *Sporrong and Lonroth v. Sweden*

получат достъп до новата професия, при предвидените условия.

Поради това Съдът приема, че няма нарушение на чл. 1 от Протокол № 1.”⁶

⁶ Решението е единодушно.